

ÚVĚR OBCHODNÍ.

Spotřební úvěr, poskytovaný obchodníky nebo drobnými výrobci odběratelům jejich zboží, donutil je, že hledí tuto přítěž úvěrovou přesunouti se svých beder na své dodavatele velkoobchodníky a továrníky anebo na dodavatele surovin. Obchodník nemá býti zároveň svému odběrateli bankéřem, který by mu buď z vlastních prostředků úvěr poskytoval anebo mu dělal úvěrového prostředníka. Ale ani velkoobchodník anebo továrník nemůže býti zároveň kapitalistou svých odběratelů, a je správně, hledí-li všichni tito činitelé přesunouti tuto úvěrovou službu na peněžní ústavu, banky, jejichž vlastním úkolem jest, úvěr prostředkovati.

Evropský obchodník se spřátelil tou měrou s prodeji na úvěr, že kalkuluje pravidelně své prodejní ceny tak, že v ně započítává úrok za lhůtu čekací, v tom neb onom odvětví obchodu obvyklou, a platí-li někdo výjimečně hotově, povoluje se mu s ceny srážka těchto předem započítaných úroků. Totéž činí i velkododavatel obchodníkům a jde jen o to, jak se tento přesunovaný úvěr konečně dostane tam, kam patří, k peněžnímu ústavu, k bance.

Hlavní obvyklé cesty jsou dvě. Jde-li o menší částky a o odběratele neobchodníky, hledí dodavatel využití zatím po povolenou dobu čekací nedostupné pohledávky účetní za dodané zboží tak, že ji postoupí peněžnímu ústavu a ten mu ji po srážce úroků a výloh výplatí hotově a pak si ji sám vyinkasuje. Cena dodaného výrobku se zákazníkovi o tento úrok a o tyto výlohy samozřejmě zdraží. Mimo to je třeba učiniti opatření, aby odběratel byl zavázán platiti účet peněžnímu ústavu, což se děje náležitou poznámkou uvedenou na účtě — aby odběratel podepsal na příslušný peníz směnku, nebývá vždy ochoten — a dále je potřebí opatrnosti v tom směru, aby nemohla býti táž pohledávka dodavatelem „eskomptována“ u dvou nebo více peněžních ústavů zároveň. Za účelem kontroly byly zakládány zvláštní

společné evidenční ústředny, a byl dodavatel povinen ve svých účetních knihách u každé postoupené pohledávky pro kontrolu poznamenati, zda byla pohledávka postoupena a komu. Ale celkem se toto eskomptování faktur poměrně málo rozšířilo a za světové války, kdy se dočasně samo zavedlo placení hotovými pro všeobecnou nedůvěru a valutovou nejistotu, téměř úplně přestalo a nebylo ani po válce ve větším rozsahu dosud obnoveno.

Druhá forma, které se v evropských zemích při úvěrových dodávkách zboží ve velkém téměř všeobecně užívá, je prostředkování úvěru směnko u. Směnka má jako nástroj úvěru veliké své přednosti nejen právní, ale i hospodářské, ale má také některá nebezpečí. Směnkou umožňuje se totiž více než kteroukoli jinou formou úvěru hromadění úvěru, to jest zmnohonásobnění úvěrového nároku k témuž jedinému hospodářskému statku, tak že nastane-li nějaká porucha, ať již ve společné základně hospodářského statku, buď že se ceny jeho shroutí nebo že se stane neprodejným anebo stihne jej jiná újma, anebo ať se stane nějaká porucha ve spleťtí a navzájem záručnými vztahy zkřížené výstavbě budovy úvěrové, shroutí se nezřídka náraz celá budova úvěrová. V některých případech se takovýmto vsunováním meziobchodu mezi výrobce a spotřebitele mimo to zboží zbytečně zdražuje, vždyť zboží je při každém dalším prodeji počítáno draže a draže, jinak by prodeje ty neměly smyslu; ale přes to mají často tyto meziobchody svou hospodářskou oprávněnost. Odborné obchodnické prostředkovatelství má totiž jak pro výrobce, tak pro spotřebitele své výhody. Výrobce nemůže obyčejně věnovati odbytu takovou odbornou péči jako specialista obchodník, a spotřebitele zbavuje meziobchod starosti o rovnoměrné zásobování po celé období produkce, tak že nemusí sám udržovati větších zásob, o to stará se meziobchod. Mimo to přejímá prostředkující velkoobchodník zároveň částečně na sebe i nebezpečí přesunu cenových, on hlavně odhaduje budoucí produkci a spotřebu a dle toho zařizuje svoji spekulaci, tak že maloobchodu zbývá spíše již jen vlastní distribuční činnost. Velkoobchod zároveň všechny tyto styky velmi často financuje svým kapitálem nebo svým úvěrem, a tomuto jeho finančnímu prostředkování slouží především směnky, jež umožňují producentovi, aby za prodané zboží na úvěr mohl si prodejem směnky opatřiti prostředky na další produkci; na druhé straně poskytuje velkoobchodník úvěr maloobchodníkům a prostřednictvím jich spotřebitelům, ať již rovněž na úvěr směnečný nebo na úvěr osobní.

Podrobnější rozbor, jak úvěr zasahuje v jemnou spleť produkčních a tržebních styků, zůstáváme oddílům dalším, poněvadž věc úzce souvisí s otázkou finančního kapitálu a peněz.